

Türk Kütüphaneciler Derneği Web Hizmetleri: 60. Yıla Doğru Yeni Ufuklara

Çağdaş Çapkın*

Bilgi teknolojilerindeki hızlı gelişime paralel olarak gerçekleşen yaygın teknoloji kullanımı, hem hizmet sunan kuruluşların hem de hizmet alan tüzel veya özel kişilerin birçok alışkanlığını hızla değiştirmektedir. “Devlet kapısı” kavramının bilgi teknolojileriyle evrilmesiyle “e-Devlet Kapısı” halini alması ve elektronik kaynakların basılı kaynakların yerini almaya başlamasıyla, kütüphanelerin sanal güzergâhlara dönüşümünün başlaması bu duruma verilebilecek en güzel iki örnek olarak düşünülebilir.

1949 yılında kurulup, gelişimini sürdürerek günümüze değin yaşamını sürdürebilen Türk Kütüphaneciler Derneği'nin de web teknolojilerinde yaşanan gelişmeleri uygulamaya alarak gelişimini sürdürmesi, yaşayan bir organizma olmasının gereğindedir. Bu doğrultuda, web teknolojilerinin beraberinde getirdiği kolaylarından faydalanmak üzere geliştirilmiş olan yeni iş modellerinin ve güncel hizmet yaklaşımlarının Türk Kütüphaneciler Derneği'ne entegrasyonunu hedefleyen bir dizi çalışma başlatılmıştır. Bu çalışmaların ilk ayağını alt yapı koşullarının iyileştirilmesi, ikinci ayağını alt yapı üzerinde yürütülecek olan hizmetlerin geliştirilmesi ve üçüncü ayağını geliştirilmiş olan hizmetlerin kullanıcı memnuniyetinin ölçümüne dayalı olarak iyileştirilmesi oluşturmaktadır. Bu süreçlerin içerikleri açılacak olursa;

Alt yapı koşullarının iyileştirilmesi

Türk Kütüphaneciler Derneği'nin ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalan salt http barındırma hizmetinin iyileştirilerek, Dernek ihtiyaçlarına cevap verebilecek olan http ftp, e-posta ve veritabanı sunucularının tümünü bünyesinde barındıran bir sunucu hizmetinin tahsis edilmesi en büyük alt yapı önceliğini teşkil etmektedir. Çünkü günümüz alt yapı olanaklarıyla Türk Kütüphaneciler Derneği bünyesinde kutuphaneci.org.tr uzantılı bir e-posta dahi gönderilememektedir. Ayrıca Dernek

* Yazılım Geliştirme Uzmanı, Çözüm Bilgisayar cagdaschapkin@gmail.com

bünyesinde bulunan şubeler “kutuphaneci.org.tr” alan adı altında web hizmetlerini yürütememektedir. Sağlanacak olan sunucu desteği ile Dernek tüm şubelerine “http://www.istanbul.kutuphaneci.org.tr” gibi alan adı vererek barındırma hizmetlerini tek merkezden kontrollü olarak gerçekleştirebilecektir. Ayrıca ihtiyaç duyan kişi veya organizasyonlara “isim@altalanadi.kutuphaneci.org.tr” gibi alt alan adı desteği sağlanmış e-posta hizmeti de sağlanabilecektir.

Alt yapı üzerinde yürütülecek olan hizmetler

Dernek bünyesinde yürütülmesi planlanan web tabanlı hizmetler içerisinde standartlarla tam uyumlu açık arşivlerin oluşturulması, bu açık arşivleri harmanlayarak tek noktadan erişimini sağlayabilecek bir aracın uygulamaya alınması ve Türk Kütüphaneciler Derneği web sitesinin kurumsallaştırılarak yeniden tasarlanması faaliyetlerini kapsamaktadır. Oluşturulacak olan tüm web temelli hizmetler ücretsiz ve açık kaynak kodlu yazılımlar üzerinden verilerek, hem meslektaşların bu güçlü araçların varlığından ve yeteneklerinden haberdar edilmesi hem de ihtiyaç duyulan araçları satın almak veya geliştirmek amacıyla ödenecek olan ücretin Derneğin kasasında kalması hedeflenmektedir.

Türk Kütüphaneciler Derneği bünyesinde oluşturulması hedeflenen iki açık arşiv projesi bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, 1952 yılından günümüze değin *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni (TKDB)/ Türk Kütüphaneciliği* bünyesinde yayınlamış olan tüm makaleleri kapsamaktadır. Diğer açık arşiv projesi ise, meslektaşların tezlerini, ders notlarını, teliften düşmüş kitaplarını vd. yayınlarını paylaşabilmesine imkân sağlamak amacıyla geliştirilecektir. Dağıtık yapıda ve açık arşiv standartları ile tam uyumlu olacak olan Türk Kütüphaneciler Derneği açık arşivlerini harmanlayan bir ara yüz aracılığıyla da tek bir noktadan tüm arşivlerin taranabilmesi amaçlanmaktadır.

TKDB/ Türk Kütüphaneciliği Açık Arşivi

Türk Kütüphaneciliği, 1952 yılında başladığı yayın hayatını kesintiye uğratmadan günümüze değin sürdürebilmiş ender yayınlardandır ve kütüphanecilik alanındaki en köklü yayın olma niteliğini taşımaktadır. Geçmiş yıllarda taranarak imaj tabanlı .pdf formatına çevrilmiş olan sayılar, Türk Kütüphaneciler Derneği web sitesi üzerinden ücretsiz olarak yayına sunulmuştur. Bu girişim, Türk Kütüphaneciliği'nin geçmişine layık olarak bir adım daha ileriye götürülerek açık arşiv standartlarına uygun hale getirilmeye başlamıştır.

Dernek web sitesi üzerinde yıllara ve sayılara göre listelenmiş olan makaleler, sadece göz atma yöntemi ile erişilebilmektedir. Bunun nedenlerinden bir tanesi

makalelerin entellektüel olarak dizinlenmemiş olmasıdır. Bir diğeri ise pdf dosyalarının içeriklerinin metin tabanlı olmayışıdır. İçeriklerin metin tabanlı olmayışı, tam metin dizinleme yapmayı engellemektedir. Erişimi kolaylaştırmak ve mesleki standartlara uygun dizinleme yapmak amacıyla *TKDB/ Türk Kütüphaneciliği* makaleleri öncelikle OCR (Optical Character Recognition – Optik Karakter Tanıma) işlemine tabi tutularak metin tabanlı hala getirilmiştir ve açık arşiv standartlarına uygun olabilmesi amacıyla da Dublin Core alanlarına göre dizinlenmektedir. Dizinleme işlemi tüm sayılar için Türkçe yapıldığı gibi, hakemli dönemden günümüze değin olan bölümü ayrıca İngilizce olarak da dizinlenmektedir. Böylelikle OAISTER, Google Scholar vd. akademik arama motorları veya içerik harmanlayıcılar Türk Kütüphaneciliği makalelerini standartlar dahilinde dizinleyebileceklerdir. Dizinleme yapan içerik sağlayıcıların sayısına paralel olarak da *TKDB/ Türk Kütüphaneciliği* makalelerinin erişim oranı artacaktır.

Türk Kütüphaneciliği için başlatılmış olan açık arşiv projesi kapsamında Open Journal Systems (OJS) yazılımının kullanılmasına karar verilmiştir. OJS yazılımının kullanılmasına karar verilmesinde; yazılımın açık arşiv standartlarını desteklemesi, çoklu dil desteğine sahip olması, modüler yapısı ile ihtiyaçlar doğrultusunda modül geliştirilebilir olması hem de dergi yayın süreçlerinin tamamını bünyesinde barındırması büyük rol oynamıştır. OJS'nin hayata geçirilmesi ile *TKDB/ Türk Kütüphaneciliği* makalelerini web üzerinden kabul edip, tüm değerlendirme süreçleri web üzerinden gerçekleştirebilecektir. Böylelikle yazarlar gönderdikleri yayınların o an hangi süreçte olduğunu görebilecekleri gibi, makalelerin hızlı bir biçimde hakemlere dağıtılabilmesi ve hakem – editör ve editör-yazar iletişiminin hızlı bir şekilde kurulabilmesine olanak sağlayarak yayın süreçlerini hızlandıracaktır. Ayrıca yazarlar makalelerini web üzerinden sunarken, kendi makalelerini kendileri dizinlemiş olacaklardır. Editör kontrolünden geçen üst veri alanları makale ile ilişkilendirilebilecektir. Böylelikle makalelerin yeniden dizinlenmesine kaynak harcanmayacaktır.

TKDB/ Türk Kütüphaneciliği açık arşiv projesi tamamlandığında, derginin hem Türkçe hem de İngilizce web sayfaları olacaktır. Web sayfası üzerinden yazarlara, yıllara, cilt ve sayılara göre göz atılabileceği gibi, tam metin içerisinden arama, yazara, konuya, başlığa göre vd. alanlara göre arama yapılabilecektir.

Türk Kütüphaneciler Derneği Web Sitesinin Kurumsallaştırılması

Türk Kütüphaneciler Derneği'nin ve bir kaç şubesinin web sitesi bulunmaktadır. Bu web sitelerinin bazılarında derneğin logosu dahi bulunmazken, bir kısmında ise üyelerin isimleri liste halinde kamuya sunulmaktadır. Mevcut sitelerin içeriklerine

göz atıldığında ise neredeyse birbirleri ile aynı içerikleri tekrarlayarak sundukları gözlenmektedir. Bu tablo, Derneğin bir web sitesi yayınlama ve sürdürme politikası oluşturmasını, bu politikayı oluştururken de üyeleri ve şubeleriyle fikir alışverişini yapmasını gerektirmektedir.

Dernek bünyesinde oluşturulmuş olan web grubu, oluşturulacak olan politikaya temel teşkil edebilecek olan web sitesi yayınlama kuralları oluşturmak için çalışmalarını başlatmıştır. Bu çalışma ile

- Türk Kütüphaneciler Derneği web sitesine hangi içeriklerin eklenmesi gerektiğini,
 - Dernek şubelerinin hangi tür içeriklere sahip olabileceği ve hangi modüllere ihtiyaç duyabileceğini,
 - İçerikleri kimin ekleyebileceğini,
 - Şubelerin hangi alan adı altında hizmet verebileceğini,
- Web sitesinin tasarımında temel olarak hangi kurallara uyulması gerektiğini saptamaya çalışacak ve şubeleriyle fikir alışverişinde bulunarak politikasını olgunlaştıracaktır.

Web sitesi yayınlama politikasını oluşturulmasının ardından öncelikle Türk Kütüphaneciler Derneği için, daha sonra ise ihtiyaç duyan tüm şubeler için oluşturulmuş politikalar doğrultusunda kullanıcı merkezli websiteleri tasarlanacaktır. Türk Kütüphaneciler Derneği için tasarlanacak olan web sitesi üzerinde bugün kullanılmakta olan modüllerin yanı sıra, insan kaynakları modülü, video - canlı yayın modülü, etkinlik modülü, haber bülteni modülü, üye modülü gibi birçok yeni modül eklenecektir. Ayrıca içeriğin tutarlılığını sağlamak amacıyla web sitesine eklenecek olan içerikler birkaç içerik editörü kontrolünden geçtikten sonra yayımlanabilecektir.

Hizmetlerin iyileştirilmesi

Dernek bünyesinde geliştirilecek olan web hizmetlerinin tamamı web birimi tarafından izlenecektir. İzleme işlemini yapmak amacıyla başta Google Analytics aracı olmak üzere, http log dosyaları ve farklı gözlem araçları kullanılacaktır. Böylelikle ilgili sayfalara kaç tekil ziyaret gerçekleştirildiği, bu ziyaretlerin kaç dakika sürdüğü ve ziyaretlerin dünyanın hangi ülkelerinden gerçekleştiği vd. bilgiler saptanarak, elde edilen veriler doğrultusunda hizmet iyileştirilmesine gidilecektir. Hizmet iyileştirmesine gitmekte kullanıcı izlerinin yanı sıra kullanıcı görüşlerine de büyük oranda yer verilecektir.